

ACC. NR M. 14032:1-18.

Landskap: *Småland* Upptecknare: *B. O. Bondesson, Lesjöfors*
Härad: *S. Måre* Berättare: " " "
Socken: *Gullabo* Berättarens yrke: *folkläkare*
Uppteckningsår: *1956* Född år *1884* i *Gullabo*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Husbondesfolk och tjänstefolk. s. 1-18.

LUF 105

ACC. N:R M. 14032:/.
/

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

HUSBONDEFOLK OCH TJANSTEFOLK.

Allmänna förhållanden.

Under äldre tid sköttes jordbruket här i trakten huvudsakligen av gårdens eget folk. Däri inräknas även tjänstefolket, pigor och drängar.

Brukningsdelarna var här inte så stora. Tre åttendedels mantal är de största. De flesta är mindre, varför gården i allmänhet kan skötas med det egna gårdsfolket d.v.s. familjens manliga och kvinnliga arbetskraft. Där det egna husfolket ^{inte} var tillräckligt för alla göromål på gården, måste man ha lejd arbetskraft. De större gårdarna kunde ibland ha två drängar och 1 eller två pigor och på mindre 1 dräng och 1 piga.

Under andtider vid slåtter och skörd användes tillfällig arbetskraft, och det fanns gott om folk, som var villigt att biträda, då behovet av hjälp fordras. Därvid anlätades husmän och deras hustrur och barn.

Kreaturens antal varierar allt efter gårdens storlek. De större hade alltid 2 hästar, 8 till 10 kor ett eller två par oxar, 10 a 12 får, svin och höns, och de mindre gårdarna eller ägedomarna hade 1 häst, ett par oxar och 4 a 5 kor och ungnöt.

Sup 105

/

ACC. N:R M. 14032:2.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Tjänstefolket städde sig på 1 eller $\frac{1}{2}$ år och trivdes man med husbondefolket och arbetet hände, att man fortfor med tjänsten i flera år. Men det hände även att man var missnöjd å ömse sidor och då varade inte tjänsten längre än till den avtalade tiden slut.

Under den bråda tiden fick man alltid ta tillfällig arbetskraft i anspråk. Den började, då vårbruket skulle ske. Då måste lövängarna eller slättergäden räfsas fria från det fjolårs-gamla lövet och avfallet ris från fräd och buskar. Det kallades att risa, och arbetet utfördes alltid av kvinnor, som benämndes riskäringar. De kom till gården, då de budades och hade då med sig en räfsa. De utspisades vid gården och betalningen var 50 öre för hela dagen. Detta var mot slutet av förra århundradet.

Lövet och riset räfsades ihop i ett stort antal högar spridda över hela lövängen, och då arbetet skedde i början av maj månad med sol och värme, var löv och ris torrt, och då det kvällades samlades barnen med tjärvedsbloss och antände de många lövhögarna. Det var ett lustigt och vackert skådespel i den ljumma vårkvällen. ~~Det~~ ^{Lövränningen} var ett arbete som inte fordrade någon större kraft och kunde därför mycket väl utföras av barn. Under arbetet avbröts räfspinnarna och det hörde till

ACC. N:R M. 14032:3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3.

männens uppgift att "pinna" räfsan under någon matrast, och därför hade man alltid i gården lämpliga ämnen fördiga att användas. Det hade den förtänksamme husbonden på förhand ordnat genom att hos räfsmakaren skaffa nödigt förråd därav.

Traktens förnämste räfsmakare var Sven Svensson i Lilla Glosebo. Han kallades allmän Degare-Sven och var vida bekant för sina räfsor och liorven. Räfsan består av kel, pinnar, båge och skaft. Kelet eller räfshuvudet, som det även kallas är av björk, pinnarna av bok eller, ännu bättre, hagtorn, bågen av ek och skaftet av al. Det är den vanliga löv- och höräfsan, som tillverkas på detta vis. Den grova stråkräfsan är tung och klumpig och lämpar sig inte så bra att räfsa hö och löv med.

Räfsan användes att räfsa löv, hö och strån med. Man räfsar löv under våren, såsom förut omtalts, och hö under slåttern, då det räfsas ihop till s.k. bredor, som får torka någon dag, innan det bärgas in. Då man tagit av säden och satt den i travar för att torkas, räfsar man strå. Alla överblivna strån på fältet räfsas ihop för att bärgas in samtidigt som travarna köras in.

Att räfsa är helt ett kvinnligt göromål. Men då det är bråttom med att bärga in skörden kan det även hända att en

ACC. N:R M. 14032:4

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

karl bli tvungen att hantera räfsan, då det gäller att ha bråttom, innan det blir regn.

Arbetsfördelningen.

De många olika arbetsuppgifterna på gården var delade i manliga och kvinnliga, och man aktade såg noga för att inkräkpa på varandras område. Husbondes uppgift på gården var i första hand att ge befallning om vad som skulle göras. Han kunde visseligen deltaga i arbetet särskilt i yngre dagar, men då han blev äldre övade han i första hand tillsyn över arbetet särskilt gällde detta de större gårdarna. På mindre gårdar var han med i samtliga arbeten på gården.

Husmoderns uppgift var i första hand att hålla ordning inomhus och svara för all matlagning. Hon styrde och ställde med pigor och annan kvinnlig arbetskraft. På mindre gårdar var hon även med i arbetet utomhus och deltog däri med alla göromål.

Husbonden deltog under yngre år i allt arbete på gården. Det ansågs inte opassande om han körde med oxar eller tröskade med slaga. Var arbetet alltför strängt, så överlät han det till någon yngre person. Att ärja, ploga och gräva är arbeten som fordra ungdom och spänst och därför ^{vil} söner och drängar på gården utföra dem. Lättare körslor vid gården och till

4.

ACC. N:R M. 14032:5.

utförd av någon äldre person

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

hamnplatser och städer, där produkterna avyttrades. Det var ofta uppdrag, som krävde mera vana och omdöme än styrka och spänst, och därför anförtroddes åt äldre och erfarna personer.

Någon rangskillnad mellan tjänarna kan man inte tala om här. Om det på någon större gård fanns en gammal trotjänare som hade husbondes förtroende, så hade han vanligen mera att säga till om beträffande i olika göromålen vid gården, särskilt då husbonden var borta i något allmänt uppdrag. De yngre hade då att efterkomma hans befallning. Extra arbetskraft fick anlitats, då man skulle sätta och så, under slåttern och skörden och vid de tillfällen som fordrade mera arbetsfolk än under vanliga förhållanden.

Arbetet fördelades mellan män och kvinnor enligt gammal praxis och det var endast i nödfall endera parten inkräktade på den andres uppgifter. Så hade kvinnorna hand om lagårdens skötsel évad det gällde att utfodra djuren och mjölka. De skulle även ge höns och får och sköta om spädkalvarna. Att måka under djuren brukade även tjärlarna göra och hålla klavar och bindseln i ordning.

Slakt av såväl större som mindre djur var helt ett karlgöra, men kvinnorna skulle röra blodet, då djuret slaktades och

5.

J

och "ringa upp slaktet" d. v. s. taga ur inälvorna och ta reda på vad man benämnde "hackmat". Det var sådana inre delar som hackades och finfördelades till korv s. k. hackkorv. Det var ett drygt arbete, och någon köttkvarn hade ännu inte uppfunnits. Korven eller fjälstret var genomstucket med en törnnål i vardera änden och stängdes på så vis. Det förekom även att man band en lintråd som en tät kring fjälstret eller korvskinnet. Alla arbeten som gällde tillverkning av matvaror kom helt på kvinnornas del. Själva finhackningen, som skedde i den trågformade "hacktulten" eller hackhon, var karlarna behjälpliga med.

Att flå av huden och stycka köttet kom helt på karlarnas lott. Det var endast hästslakt med hudavdraging som ansågs för ett orent arbete här i orten ända fram till slutet av förra århundradet.

Att baka och mjölka ansågs för kvinnligt arbete. Det var förnedrande för en karl att sätta sig intill en ko och mjölka. Det kunde därför hända, att man vid tillfälle då den kvinnliga arbetskraften i hemmet på grund av en eller annan orsak ~~var~~ var förhindrad att mjölka, att man fick vända sig till någon kvinna i granngården och be om hjälp, även om det fanns gott om manlig arbetskraft i familjen. En och annan som varit i

kunde berättas att

ACC. N:R

M. 14032:7.

Amerika ~~och~~ där hellre gått utan arbete än mjölka kor hos någon farmare.

Det fanns även manliga arbeten som var tunga och därför ej ansågs lämpliga för kvinnor att utföra. Dit hörde alla körslor i skog och mark och skötseln av jordbruket, såsom plogning, ärjning och harvning. Att gärda gårdsgård och gräva diken, att så och köra med oxar eller hästar och göra foror för att avyttra produkter från lantbruket var helt och hållet manliga uppdrag. Dessutom hade männen tillsyn och skötseln av hästarna och stallen. De ordnade med seldon och körredskap, slipade verktyg och snickrade.-

Något arbete som ansågs nedsättade för en person förkom inte. Att breda ut gödsel från gården latrin skedde utan tvekan, men att hämta från andra hushåll drog man sig för, det ansågs för simpelt. Men att rengöra inälvor vid slakt och allt arbete därmed ansågs för att helt naturligt jobb, som visserligen kunde vara otrevligt men föranledde ^{inget} åtlöje för den som utförde det. Dessa förhållanden har emellertid förändrats dithän, att det modernare jordbruket skötes på ett helt annat sätt än i forna dagar. Numera är det maskinerna som fått ersätta den levande arbetskraften, och där maskiner inte kan användas har jordbruket lagt ner, då det inte längre lönar sig.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

7.

7

Arbetstid och fritid.

Någon fastställd arbetstid för gårdens folk fanns inte förr.

Då arbetet för dagen var slut, disponerade man kvällen och natten efter eget gottfinnande. Den manliga arbetskraften, eller drängen, hade större frihet än pigan i sitt arbete. När arbetet vid gården var slut för dagen, hade ^{han} inget att ägna sig åt och särskilt under den mörka årstiden var det svårt att arbeta utomhus. Pigan däremot stod närmast under husmoderns kommando, och inomhus fanns alltid att göra även under långa vinterkvällar.

Någon normal arbetsdag talade man inte om på den tiden. Inte heller förekom några särskilda frikvällar. Arbetstakten var inte så hårt uppdriven och man hade inte så stora fordringar på arbetets kontinuitet. Det var endast sön- och helgdagar som man kunde räkna till fridagar.

Några restriktioner mot att vistas vart som helst fanns inte i denna trakt. Tjänstefolket hade sin frihet att vistas vart de behagade, blott man var på sin arbetsplats i rätt tid. Om en tjänare fick mat med sig, då han gick hem på besök är inte känt. Var det ett fattigt hem, som han eller hon besökte så är det mycket troligt, att de hade något med sig hem till föräldrar och mindre syskon. Däremot var det en allmän sed

8.

ACC. N:R M. 14032:9.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

att tjänaren fick s.k. skön, då tjänsten var slut och arbetet enligt avtal verkställdt.

Minderårigas arbetsprestationer togs i anspråk och utnyttjades på många vis. Det gällde i första hand arbeten som inte krävde så stora krafter. Det var mera att passa upp med varjehande i hemmet såsom vedbäring, hämta vatten, sopa sten efter sådden och under bärgningstider hjälpa till som "nekakråka" i ladan eller ta emot hö på slinran. Nekakråka kallades den som tog emot den urpensade neken och lämnade över den till den person som "leade" i ladan. Att lea sädesnekerna innebar att lägga dem i varv i ladrummet med axen mot centrum. Den var då pensad d.v.s. slagen med axen mot logrummets vägg, så att kornen ramlade ur. Det var då de största och bäst utvecklade kornen man fick på detta sätt, och den urpensade säden brukade användas som utsäde. Man erhöll därigenom ett bättre urval än att först tröska och sedan ta utsäde därav.

Men man brukade även mala en del av den allra första säden som man fick då man pensade, och då kunde det hända, att "Olof gav kaka", om växtligheten varit god och bärgningsvädret gynnsamt. Det var dock undantag från regeln här i trakten, Söderåkra och Östliga Torsås, där man är 10 a 12 dagar efter med skörd och bärgning på grund av socknens västliga läge mot det småländska höglandet.

Umgänge. Mellan husbondefolket och tjänarna rådde i allmänhet gott förhållande, som visade sig i ömsesidigt ansvar.

Tjänaren betraktades många gånger som medlem av familjen, vilket tog sig uttryck däri att han eller hon ofta var arbetskamrat med barnen och delade ljuvt och lett med dem. Och då någon fick någon favör/ som av familjens medlemmar/ glädde sig tjänaren och vice versa. Var därtill åldersskillnaden inte så stor kunde ofta varaktiga vänskapsband förena husets barn och tjänaren med varandra.

Folket i trakten utgöres av bönder med mindre hemmansdelar och den ägendomlösa består av arbetare och deras familjer. I socialt hänseende är det därför inte så stor skillnad. Den fattige bonden med många barn måste ~~många gånger~~ föra ett mera strävsamt liv än dagakarlen, och därför betraktades han inte såsom något bättre än den tjänande drängen, som han ofta var du och bror med. Visseligen fanns en och annan som på grund av samhällsställning skiljde sig från de övriga bönderna och var han därtill en äldre person, så bemöttes han med mera respekt.

Hur tjänstefolket hade sina bostäder, berodde till stor del av gårdens storlek och ekonomiska möjligheter. De större gårdarna hade vanligen drängstuga, där drängen fick bo och vara under fritiden, men de mindre hade ett vindsrum eller en sidokammare, där drängen fick hålla till, om han inte rent av bodde

ACC. N:R M. 14032: //

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

tillsammans med husbondefolket. Det var särskilt förhållandet under äldre tid här på orten. Någon av familjens pojkar delade bädd med drängen. Samma förhållande rådde mellan pigan och den kvinnliga parten av familjen.

Under sommaren fick ofta en enklare drängstuga tjäna som bostad. Den saknade vanligen eldstad, och då kylan blev för hård, flyttade man över till manbyggnaden. Men det var ofta klenst beställt även med den, och då sträng vinterkyla rådde, hände t. o. m. att mjölken, som stod inne i en skänk i sovrummet, frös. Att man då klarade sig från förfrysning och förkylning berodde till stor del på att man rätt allmäntst hade tjocka fårskinnsfällar att hölja över sig.

Sina tillhörigheter förvarade tjänaren i en kista, som var beslagen och hade ett dyrkfritt lås. Även enklare kistor förekom också. Fanns det särskild drängstuga eller pigkammare, så höll tjänarna mest till där under fritiden. Hade man inte särskild drängstuga vistades tjänstefolket tillsammans med husets folk, vilket på många ställen var det vanliga. Tjänstefolket åto samtidigt och vid samma bord som familjens medlemmar. Någon rangskillnad förekom inte vid denna tid, strax före eller omkring sekelskiftet. Husfadern satt alltid på en bestämd plats vid bordet och de övriga hade vanligen sina bestämda platser.

//

//

ACC. N:R M. 14032:12.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Folkstuga är ett senare tiders uttryck för en mindre hemgård som benämningen är i andra delar av landet. Det kan ungdomen samlas till möten för ena eller andra ändamålet. Det är en senare tids skapelse och har tillkommit för eliminera den gamla tidens samlingsplats vid vägskälet eller "trekanten".

Under andrtider, då stor brådska rådde, intogs alla måltider gemensamt, men då lugnare förhållanden inträdde, inträffade nog att tjänarna, som arbetade ute i skog och mark, fick ~~intaga~~ äta för sig själva. Det inträffade emellertid att det även då var en gemensam utspisning för hela familjen.

Kosten kunde vara olika på de skilda gårdarna beroende på husmoderns kunnighet och frikostighet. Somliga var snåla med maten och hade därför dåligt anseende bland de arbetande, och andra däremot skröt man med på grund av bra kost. Då det var kalas i gården bjöds rikligt på mat och dryck, och då blev även tjänstefolket ihågkommet och på många platser deltog de i det allmänna ätandet och drickandet. Likaså var förhållandet vid högtider. Särskilt vid jul, påsk och midsommar var det ingen som glömde tjänstefolket, om förhållandet till familjen för övrigt var gott.

Vid besök i kyrkan fanns ingen skillnad mellan tjänare och andra.

ACC. N:R M. 14032:13,

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

13.

Det var inte vanligt att varje söndag besöka kyrkan. Ven då man åkte efter häst, såsom det kunde ske, ifall man hade lång väg, brukade tjänarna vara med. De som bodde nära kyrkan gick till fots allt eftersom tid och tillfälle medgav. Tjänstefolket var inte engagerat i något ihängande arbete under söndagen, men under vinterhalvåret var det alltid något att sköta även under söndagen. Djuren skulle ses om och eldning i bostaden skötas och en del andra arbeten, som krävde tillsyn, varför tjänstefolket kände sig mera bundet än under sommaren.

Förhållandet mellan tjänstefolket och gårdens folk var i allmänhet mycket gott. Drängen eller pigan var själva barn till ^{någon bonden} bönder och någon rangskillnad mellan tjänaren och gårdens barn behövde inte heller förekomma, då de tillhörde samma samhällsskikt. Även om drängen eller pigan kom från ett fattigt hem, var det ingen skillnad mellan ungdomen i gården och de tjänande, varken i vardagslag eller under helg. Då det var dans på något ställe, samlades ungdomen i bästa sällskap, om inte brännvin och svartsjuka många gånger kom att störa friden.

Då de allmänna dansbanorna uppstod här och var i byarna samlades ungdomen dit, och därmed försvann dansen vid vägskålet. Vid ungdomskalaset var tjänstefolket med, om det för övrigt var omtyckt och gillades av gårdens folk. I vissa fall kunde

ACC. N:R M. 14032:14

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

14

åldersskillnaden inverka, så att endera parten inte trivdes i sällskapet. Särskilda grupperingar efter hemort eller sociala skillnader är numera inte påtaglig. Förr var det mera samhörighet mellan byarnas folk och då gruff och gräl uppstod i samband med marknad och auktion, dit stora folkhopar drog, så blev det kiv och slagsmål, och då visste man, var man hade sina medhjälpare. Upplysningen, den allmänna idrotten och hyfsningen bland folket i gemen har bödragit till att fridsammare förhållande råder vid folksamlingar och forna tiders råa folkliv har därigenom eliminerats.

Härkomst. Tjänstefolket kom från alla möjliga hem här i trakten. Det var såväl böndernas som andras söner och döttrar som lämnade hemmet för att på närmaste håll söka sin utkomst. Bondpojkar var kända med förhållandena vid jordbruket och kunde sköta de enkla redskapen, som användes. Samma var förhållandet med flickorna. De kunde mjölka kor och kärna smör, de kunde baka och väva och kände till ett hems skötsel på mångahanda vis.

Anledningen till att bondpojkar och flickor tog tjänst var i första hand den, att familjen blev alltför stor för de ofta ~~alltför~~ små brukningsdelarna. Det fanns inte nog med arbete hemma och envar ville tjäna så mycket som möjligt, och där-

för sökte man sig ut till egna förtjänster. Då man tjänat ihop ett visst kapital, som fordrades för en amerikabiljett, lämnade man hembygden för att söka sin lycka i främmande land.

Till att börja med sökte man anställning i stockholmstrakten, och då man vunnit mera säkerhet i umgänget med folk fått ihop respennningar till Amerika, styrdes kosan dit. Några formaliteter fordrades inte, utan man kunde resa som man stod eller gick, bara man hade mynt i tillräcklig mängd.

En del sökte sig till närmare trakter såsom till Öland eller Gotland, där många gifte sig och stannade för alltid. Somliga reste över till Danmark och andra till Tyskland. En del kom tillbaka till hembygden och en del stannade kvar där och gifte sig med någon i det främmande landet. De återvände då till hembygden endast tillfälligtvis för att hälsa på hos vänner och bekanta under en kortare tid för att sedan försvinna till sitt nya hemland igen.

Om en gårdsson eller gårdsdotter hade plats som dräng- eller piga inverkade ^{icke} detta i någon mån på behandlingen av gårdsungdom och tjänstefolk. Då man inte kan tala om någon s.k. överklass bland folket i denna bygd, där i stort sett alla tillhörde det arbetande skiktet, förekom inte. En och annan av bönderna respekterades mera på grund av sin ställning

ACC. N:R M. 14032: 16.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

som socknens styresmän. Det var riksdagsmannen, nämndemannen och de som skötte socknens angelägenheter samt äldre och väl-situerade personer. Dessa duades, inte utan tilltalades med ti-teln. Annars sade man du till varandra, om inte åldersskillna-den var alltför stor. Någon utpräglad rangskillnad förekom inte. förekom/

Giftermål mellan tjänstfolk och bondgårdens ungdom i en-staka fall. Men för det mesta ^{sökte man} en äkta hälft som i ekonomiskt hänseende var lika med motparten. Ofta var det därför inte de-tu som avgjorde äktenskapet utan deras resp. föräldrar. Då man å ömse sidor samsats om att en förening skulle ske mellan ett par, så måste det också ske. Föräldr auktoriteten fällde all-tid det avgörande utsa-g¹et, och protester hjälpte intet.

Det berättas om många äktenskap som på detta sätt kom till stånd i gången tid mellan en ungmö och en gammal rik karl el-ler tvärt om mellan en hurtig och trevlig yngling och en ful men rik flicka. "Han tog guld¹et för trollet", hette det bland folket. Kyrkoherde Sabelström i Torsås frågade alltid den man-lige kontrahenten varför han gifte sig med kvinnan ifråga, och fick då olika svar. En bonde från Stora Glosebo svarade: "Jo, hon har pengar och dom behöver jag", då han blev tillfrågad i samband med lysningsuttaging.

ACC. N:R M. 14032: 17.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Husbondevälde. Något utpräglat husbondevälde kan man knappast tala om här i trakten likt det som kunde förekomma på de stora godsena. Det var en helt naturlig sak, att man skulle underordna sig husbondens tillsägelser och följa hans befallningar evad det gällde arbetet. Det tilltalsord som husbonden använte till sitt folk var "du". Var arbetaren en äldre man och husbonden ung tilltalades arbetaren "ni", särskilt om det var en tillfällig arbetskraft det gällde.

Var husbonden ung och tjänaren en äldre erfaren person så rådförde sig den förre med den senare om det som hörde till skötseln av gården och och planläggning av arbetet.

Att husbonden läxade upp en dräng som bar sig dumt åt förekom nog och det hände även att den tillfälliga arbetaren blev mer eller mindre kraftigt åthutad, med ty åtföljande resultat att han lämnade jobbet och kom inte mera tillbaka.

Somliga bönder hade ord om sig att vara mera fordmande än vad som var vanligt, men de kunde samtidigt visa en stor frikostighet mot sina tjänare, så att de i alla fall var omtyckta. De gillade svar på tal, även om det var fränt.

Peter Andersson i Kroksmåla ^{fördrade/} således, att hans drängar skulle stå vid den öppna grinden och ta emot honom vid hemk^{m/}östen, då han kom framfarande som ett yrväder efter en stadsresa.

17

17

Och då skulle de alltid möte honom med orden: "Välkommen hem!" Men så en gång underlät de detta och lät honom köra fram utan mottagande och välkomsthälsning. Det förtörnade Peter Andersson i högsta grad, så att han, då han på morgonen därpå sammanträffade med dem, när de i köket åt morgonmålet, hälsade dem med orden "God morgon, djävlar!". De blev inte svaret skyldiga i det den ene av dem svarade: "Är vi djävlar, så är du överster." Allt blev så småningom bra igen, och något vidare krus för varandra visades inte. Det gällde äldre och pålitliga drängar!

Några särskilda åtgärder vidtog man inte, om en dräng lämnade sin tjänst före den avtalade tidens utgång. Det enda man kunde göra var att helt eller till en del hålla inne lönen för honom eller henne. Tjänstehjonsstadgan åberopades inte så allmänt, då någon tjänare lämnade sin tjänst. Det hände t. o. m. att husbonden gick miste om städjepenning, om den stadde inte tillträdde sin tjänst enligt överenskommelsen. Det hände att långväga drängar kom och stadde sig för att tillträda tjänsten den 24 april. Det kunde ske någon vecka före tillträdet och som handpenning för den kommande tjänsten mottog några kronor. När den utsatta dagen kom, lyste de med sin frånvaro. Att lagligen beivra brottet kanske kostade mera än det hela var värt, varför bedragaren undgick näpst.